

دیوان بین المللی دادگستری

حمید رضا خسروی، دبیر دپارتمان حقوق بین الملل اندیشکده روابط بین الملل

اندیشکده روابط بین الملل: دیوان بین المللی دادگستری (ICJ) معروف به دادگاه جهانی، رکن اصلی قضایی سازمان ملل متحد محسوب می شود این دیوان دارای ۱۵ قاضی سرشناس، متبحر و متخصص در حقوق بین الملل که از طرف مجمع عمومی سازمان ملل متحد و شورای امنیت مشترکاً برای نه سال انتخاب می شوند. وظیفه دیوان رسیدگی به اختلاف های حقوقی بین کشورها و همچنین ارائه نظر مشورتی در پاسخ به سوالات حقوقی مجمع

عمومی و شورای امنیت و سازمان‌های بین‌المللی، آژانس‌های تخصصی سازمان ملل البته با تحصیل اجازه از مجمع عمومی ملل متحد امکان پذیر می باشد. اساسنامه دیوان جزء تفکیک‌ناپذیر از منشور ملل متحد است و زبان رسمی دیوان فرانسوی و انگلیسی و مقر آن در کاخ صلح شهر لاهه هلند می باشد.

اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری

ماده ۱. دیوان بین‌المللی دادگستری که به موجب منشور ملل متحد به عنوان رکن مهم قضایی سازمان تأسیس شده طبق مقررات این اساسنامه تشکیل یافته و انجام وظیفه خواهد نمود.

فصل اول

تشکیلات دیوان

ماده ۲. دیوان بین‌المللی دادگستری عبارت است از یک هیئت قضات مستقل که بدون توجه به ملیت آنها از میان کسانی انتخاب می گردند که عالی‌ترین مقام اخلاقی را دارا بوده و هر یک واجد شرایطی باشند که برای انجام مشاغل عالی قضایی در کشور خود لازم می باشند و یا از جمله متبحرین در علم حقوق باشند که تخصص آنها در حقوق بین‌المللی شهرت بسزایی دارد.

ماده ۳

۱. دیوان مزبور مرکب است از پانزده عضو بدون اینکه در میان آنها بیش از یک نفر تبعه همان دولت باشد .

۲. در این مورد کسی که ممکن است تبعه بیش از یک دولت محسوب گردد تبعه کشوری محسوب خواهد شد که معمولاً در آنجا حقوق مدنی و سیاسی خود را به موقع اجرا می گذارد .

ماده ۴

۱. اعضاء دیوان بین المللی دادگستری را مجمع عمومی و شورای امنیت از میان اشخاصی که اسامی آنها بوسیله گروه های ملی مربوط به دیوان دائمی داوری پیشنهاد می گردند طبق مقررات زیر انتخاب می نمایند:

۲. در مورد اعضاء ملل متحد که در دیوان دائمی داوری نماینده ندارند داوطلبان بوسیله گروه های ملی پیشنهاد خواهند شد که دولتهای آنها برای این منظور و بر طبق شرایطی که به موجب ماده ۴۴ قرار داد (مقاوله نامه) لاهه مورخ ۱۹۰۷ راجع به حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات بین المللی برای اعضاء دیوان دائمی داوری مقرر است معین می گردند .

۳. شرایطی که به موجب آن کشوری که طرف این اساسنامه است ولی عضو سازمان ملل نیست می تواند در انتخاب اعضاء دیوان شرکت کند در صورتیکه موافقت نامه مخصوص وجود نداشته باشد، توسط مجمع عمومی به توصیه شورای امنیت تعیین می شود.

ماده ۵

۱. سه ماه قبل از تاریخ انتخابات، دبیر کل سازمان ملل متحد اعضاء دیوان دائمی داوری را که تبعه دولتهای امضاء کننده این اساسنامه می باشند و همچنین اعضاء گروه های ملی را که بر طبق قسمت دوم ماده ۴ معین شده اند کتباً دعوت می نماید تا در مدت معینی به معرفی اشخاصی که موقعیت اشغال مقام عضویت دیوان بین المللی دادگستری را احراز می کنند، مبادرت نمایند .

۲. هیچ گروهی نمی تواند در هیچ مورد بیش از چهار نفر که حداکثر دو نفر آنها از ملیت خود آن دسته باشد معرفی کند و در هیچ مورد ممکن نیست بیش از دو برابر تعداد کرسی های خالی نامزد نمود .

ماده ۶. به هر گروه ملی توصیه می شود که قبل از اقدام به تعیین داوطلبان از عالیترین دیوان قضایی، دستگاههای قضایی و از دانشکده های حقوق و فرهنگستان های ملی و شعبات ملی فرهنگستانهای بین المللی که مخصوص مطالعات در علم حقوق می باشند مشورت نماید .

ماده ۷

۱. دبیرکل صورتی از اسامی کسانی را که به این طریق معرفی شده اند به ترتیب حروف الفبا تنظیم می نماید فقط این اشخاص قابل انتخاب خواهند بود مگر در موردی که به موجب قسمت دوم از ماده ۱۲ پیش بینی شده است .

۲. دبیر کل این صورت را به اطلاع مجمع عمومی و شورای امنیت می رساند .

ماده ۸. مجمع عمومی و شورای امنیت هر یک مستقلاً اعضاء دیوان را انتخاب می نمایند .

ماده ۹. در هر انتخاب ، انتخاب کنندگان باید مد نظر داشته باشند اشخاصی که برای عضویت دیوان بین المللی دادگستری معین می شوند نه فقط باید شخصاً دارای شرایط مقرر باشند بلکه مجموعاً بتوانند نماینده اقسام بزرگ تمدنها و مهمترین نظام های قضایی جهان نیز باشند .

ماده ۱۰

۱. کسانی منتخب محسوب می گردند که هم در مجمع عمومی و هم در شورای امنیت دارای اکثریت تام بوده اند .

۲. در رأی شورای امنیت خواه برای انتخاب قضات و خواه برای تعیین اعضاء کمیسیون مقرر در ماده ۱۲ هیچ فرقی بین اعضای دائم و غیر دائم شورای امنیت گذاشته نخواهد شد .

۳. هرگاه آراء مجمع عمومی و شورای امنیت به بیش از یکنفر از اتباع یک دولت داده شود فقط مسن ترین آنها انتخاب می گردد.

ماده ۱۱. هرگاه پس از جلسه اول انتخابات، باز کرسی ها خالی باقی بماند به طریق مذکور فوق به انتخابات دوم و در صورت لزوم به انتخابات سوم نیز مبادرت می گردد.

ماده ۱۲

۱. هرگاه پس از سومین جلسه انتخابات باز، کرسی هایی خالی بماند ممکن است در هر موقع خواه به در خواست مجمع عمومی و خواه به درخواست شورای امنیت کمیسیون مشترکی مرکب از شش عضو که سه نفر از آنها را مجمع عمومی و سه نفر دیگر را شورای امنیت معین می کند تشکیل شود تا برای هر کرسی خالی اسم یکنفر را به اکثریت تام معین و آن را به منظور انتخاب جداگانه به مجمع عمومی و بشورای امنیت پیشنهاد کنند .

۲. کمیسیون مشترک می تواند اسم هر شخصی را که دارای شرایط مقرر بوده و حائز اتفاق آراء اعضاء کمیسیون باشد در صورت اسامی خود منظور نماید ولو اینکه اسم آن شخص در صورت اسامی اشخاصی که به موجب ماده هفت معرفی شده موجود نباشد .

۳. هرگاه کمیسیون مشترک تشخیص دهد که نمی تواند به تامین انتخاب موفق گردد اعضاء دیوان بین المللی دادگستری که قبلاً معین شده اند کرسی های خالی را در مدتی که از طرف شورای امنیت معین می شود از میان اشخاصی که در مجمع عمومی و در شورای امنیت دارای رأی بوده اند پر می کنند.

۴. هر گاه آراء قضات متساوی تقسیم شود رأی مسن ترین آن ها قاطع خواهد بود .

ماده ۱۳.

۱. اعضاء دیوان بین المللی دادگستری برای مدت ۹ سال انتخاب شده و قابل انتخاب مجدد نیز خواهند بود مع ذالک در مورد قضاتی که در انتخاب اول اعضاء دیوان معین می گردند مأموریت ۵ نفر از آن ها در انقضای ۳ سال و مأموریت پنج نفر دیگر در آخر شش سال خاتمه می پذیرد .

۲. قضاتی را که مأموریت آن ها باید در دوره مقدماتی سه ساله و شش ساله خاتمه یابد دبیر کل ملل متحد فوراً پس از ختم اولین انتخابات بوسیله قرعه معین می کند .

۳. اعضاء دیوان مادام که جانشین آن ها معین نشده است در شغل خود باقی خواهند بود و پس از تعیین جانشین نیز بکار هایی که قبلاً به آنها رجوع شده است رسیدگی خواهند کرد .

۴. در صورت استعفای یکی از اعضاء دیوان بین المللی دادگستری آن استعفا به رئیس دیوان مزبور داده می شود تا به دبیرکل ملل متحد ابلاغ گردد به محض این ابلاغ کرسی عضو مستعفی خالی محسوب می شود .

ماده ۱۴. پر کردن کرسی های خالی با قید رعایت ترتیب ذیل به همان طریقی بعمل می آید که برای انتخابات اولی مقرر است دبیرکل ملل متحد باید ظرف یکماه از تاریخ خالی شدن کرسی، دعوتی را که موجب ماده ۵ مقرر شده به عمل آورد و تاریخ انتخاب بوسیله شورای امنیت معین خواهد شد .

ماده ۱۵. مدت مأموریت عضو منتخب به جای عضو دیگری که هنوز مدت مأموریت اوتمام نشده است همان بقیه مدت سلف او خواهد بود ماده ۱۶.

۱. اعضاء دیوان نمی توانند هیچ مأموریت سیاسی یا اداری را به عهده بگیرند و یا به شغلی بپردازند که جنبه حرفه ای داشته باشد .

۲. در صورت تردید در این مورد حکم، رای دیوان قطعی است .

ماده ۱۷

۱. اعضاء دیوان نمی توانند در هیچ کاری سمت نمایندگی یا مشاوره ای یا وکالت داشته باشند .

۲. آنها نمی توانند در تسویه هیچ کاری که سابقاً در آن کار بسمت نمایندگی یا مشاوره یا وکالت یکی از طرفین و یا بسمت

عضویت یک محکمه ملی و یا بین المللی و یا یک هیات تحقیقی و یا به هر عنوان دیگری مداخله داشته اند شرکت کنند .

۳. در صورت تردید حکم و رای دیوان قاطع خواهد بود .

ماده ۱۸

۱. اعضاء ديوان را نمى توان از شغل خود منفصل نمود مگر در صورتى كه ساير اعضاء متفقاً راي دهند كه ديگر آن عضو واجد شرايط مقرر نمى باشد .

۲. دفتر دار ديوان مراتب را رسماً به دبير كل ملل متحد اطلاع مى دهد .

۳. به محض اين ابلاغ كرسى عضو منفصل، خالى محسوب مى شود .

ماده ۱۹. اعضاء ديوان در اجراء وظائف خود داراي مزايا و مصونيت هاى سياسى خواهند بود .

ماده ۲۰. هر عضو ديوان بايد قبل از تصدى شغل خود در جلسه علنى رسماً تعهد نمايد كه مشاغل خود را در كمال بيطرفى و از روى نهايت وجدان انجام

خواهد داد .

ماده ۲۱

۱. ديوان بين المللى دادگستري رئيس و نايب رئيس خود را براى مدت سه سال معين مى نمايد تجديد انتخاب آن ها جايز است .

۲. ديوان، دفتر دار و هر كارمند ديگرى را كه لازم باشد معين مى نمايد .

ماده ۲۲

۱. مقر دیوان بین المللی دادگستری در لاهه خواهد بود معذک دیوان مزبور می تواند در صورتی که مناسب بداند در جای دیگر مستقر گردد و اجرای وظیفه نماید .

۲. رئیس و دفتر دار دیوان در مقر دیوان مقیم خواهند بود.

ماده ۲۳

۱. دیوان بین المللی دادگستری همیشه در حال اشتغال خواهد بود مگر هنگام تعطیلات قضایی که اوقات و مدت آنرا خود دیوان معین می نماید .

۲. اعضاء دیوان حق گرفتن مرخصی های مرتب دارند، تاریخ و مدت این مرخصی ها را خود دیوان با در نظر گرفتن مسافت بین لاهه و خانه اصلی اعضاء معین خواهد نمود .

۳. جزء در موارد مرخصی و یا عدم امکان حضور به علت ناخوشی یا به هر علت مهم دیگری که صحت آنرا رئیس دیوان تشخیص می دهد اعضاء دیوان بین المللی دادگستری باید همیشه تحت اختیار دیوان مزبور باشند .

ماده ۲۴

۱. هرگاه نظر به علت خاصی یکی از اعضاء دیوان تشخیص دهد که نباید در رسیدگی به یک کار معینی شرکت نماید مراتب را به اطلاع رئیس می رساند.

۲. هرگاه در چنین مواردی بین رئیس و عضو دیوان اختلاف نظر باشد رأی خود دیوان قاطع خواهد بود .

۳. در صورت عدم توافق میان اعضای دیوان و رئیس آن، حکم دادگاه قطعی است.

ماده ۲۵

۱. دیوان بین المللی دادگستری باید اختیارات خود را در جلسه علنی انجام دهد مگر اینکه به موجب این اساسنامه غیر از این تصریح شده باشد .

۲. با قید اینکه عده قضات حاضر برای تشکیل دیوان بین المللی دادگستری به کمتر از دوازده نرسد نظامنامه دیوان مزبور می تواند مقرر دارد که یک یا چند نفر از قضات به نوبت و بر حسب اوضاع، ممکن است از شرکت در جلسات معاف گردند .

۳. برای اینکه دیوان بتواند تشکیل گردد حدنصاب نه نفر کافی خواهد بود .

ماده ۲۶

۱. دیوان بین المللی دادگستری می تواند در هر موقع بنا به تشخیص خود یک یا چند شعبه که لااقل مرکب از سه نفر باشد تشکیل دهد تا به دعاوی از یک طبقه معین مثلاً به دعاوی راجع به کار و یا راجع به ترانزیت و ارتباطات رسیدگی نماید .

۲. دیوان مزبور می تواند در هر موقع برای رسیدگی به یک کار معین شعبه ای تشکیل دهد. عده قضات این شعبه را خود دیوان با رضایت طرفین دعوی معین می نماید .

۳. شعبه های مذکور در این ماده در صورتی که طرفین تقاضا نمایند حکم خواهند داد .

ماده ۲۷. هر حکمی که بوسیله شعبه های مذکور در ماده ۲۶ و ۲۹ داده شود به منزله حکمی خواهد بود که خود دیوان داده باشد.

ماده ۲۸. شعبه های مذکور در ماده ۲۶ و ۲۹ می توانند با رضایت طرفین در خارج از لاهه منعقد گشته و اجرای وظیفه نمایند .

ماده ۲۹. به منظور پیشرفت سریع امور همه ساله دیوان بین المللی دادگستری یک شعبه مرکب از پنج قاضی تشکیل خواهد داد تا در صورت درخواست طرفین رسیدگی اختصاری نماید. بعلاوه دو نفر قاضی نیز معین خواهند شد تا جای هر قاضی را که نتواند در محاکمه شرکت کند بگیرند.

ماده ۳۰

۱. دیوان بین المللی دادگستری به موجب آئین نامه شیوه انجام وظایف و اختیارات و مخصوصاً آئین دادرسی خود را معین می نماید .

۲. آئین نامه دیوان مزبور می تواند وجود معاونینی را پیش بینی نماید که در خود دیوان یا در شعبه های آن بدون داشتن حق رأی حضور بهم رسانند .

۱. قضاتی که ملیت هر یک از طرفین دعوی را دارند حق خواهند داشت در رسیدگی به دعاوی که در دیوان بین المللی دادگستری مطرح است شرکت نمایند.

۲. اگر در دیوان مزبور یک قاضی از ملیت یکی از طرفین دعوی باشد طرف دیگر می تواند شخصی را به انتخاب خود معین نماید تا بعنوان قاضی در محاکمه شرکت کند. این شخص باید حتی الامکان از میان کسانی انتخاب گردد که بر طبق ماده ۵۴ و ۴ معرفت شده اند.

۳. هرگاه در میان قضات دیوان هیچکس از ملیت طرفین دعوی وجود نداشته باشد هر یک از آنها می تواند یک نفر قاضی به طریقی که در بند پیش مذکور است معین کند.

۴. مفاد این ماده در مورد ماده ۲۶ و ۲۹ نیز رعایت خواهد شد.

در این موارد رئیس دیوان از یک و در صورت لزوم از دو نفر از اعضاء دیوان که شعبه را تشکیل می دهند تقاضا خواهد کرد جای خود را به اعضایی که ملیت طرفین ذینفع را دارند واگذار کنند و اگر در میان اعضاء عضوی از ملیت طرفین دعوی نباشد یا در صورت بودن، آن عضو نتواند در محاکمه شرکت کند جای خود را به قضاتی که طرفین دعوی مخصوصاً معین کرده اند خواهند داد. در صورت تردید حکم دیوان قاطع است.

۵. هرگاه در یک محکمه چندین طرف مشترک المنافع باشند تمام آنها از حیث اجرای مقررات فوق در حکم یک طرف خواهند بود.

در صورت تردید حکم دیوان قاطع است.

۶. قضاتی که به نحو مذکور در بند ۲ و ۳ و ۴ این ماده معین می شوند باید مقررات ماده ۲ بند دوم از ماده ۱۷ و همچنین مقررات ماده ۲۴ و ۲۰ این اساسنامه درباره آنها رعایت گردد قضاات مزبور در پایه تساوی کامل با هم ردیفان خود در رأی شرکت خواهند داد .

ماده ۳۲

۱. اعضاء دیوان مقرری سالیانه دریافت خواهند نمود.

۲. به رئیس دیوان فوق العاده مخصوص سالیانه پرداخت می شود .

۳. نایب رئیس دیوان برای هر روزی که شغل ریاست را انجام می دهد فوق العاده مخصوص دریافت خواهد داشت .

۴. قضاات غیر از اعضاء دیوان که به موجب ماده ۳۱ معین می شوند برای هر روز که انجام وظیفه می نمایند حق الزحمه دریافت خواهند نمود .

۵. مقرری و فوق العاده و حق الزحمه های مذکور در فوق را مجمع عمومی معین می نماید میزان آنها را نمی توان در مدت مأموریت قضاات پایین آورد .

۶. مقرری دفتردار را مجمع عمومی بنا به پیشنهاد دیوان معین خواهد کرد .

۷. شرایطی را که به موجب آن درباره قضاات دیوان بین المللی دادگستری و دفتر دار آن مبلغی به عنوان وظیفه بر قرار می گردد و همچنین شرایطی را که

بر طبق آن باید مخارج سفر قضاات و دفتر داری به آنها مسترد گردد آئین نامه ای معین خواهد نمود که به تصویب مجمع عمومی رسیده است .

۸. مقرری و فوق العاده و حق الزحمه ها از هر مالیات معاف می باشند .

ماده ۳۳. مخارج دیوان بین المللی دادگستری به نحوی که از طرف مجمع عمومی معین می شود بعهدہ ملل متحد خواهد بود .

فصل دوم

در صلاحیت دیوان بین المللی دادگستری

ماده ۳۴

۱. فقط دولتها می توانند به دیوان بین المللی دادگستری رجوع کنند .

۲. دیوان مزبور می تواند بر طبق شرایط مقرر در آیین نامه خود در مورد دعاوی که به دیوان رجوع شده است از مؤسسه های بین المللی عمومی اطلاعات بخواهد و نیز اطلاعاتی را که این مؤسسات با ابتکار به دیوان می دهد دریافت خواهد کرد.

۳. هرگاه در ضمن دعوایی که به دیوان رجوع گردیده تفسیر سند تاسیس یک مؤسسه بین المللی عمومی و یا تفسیر قرار داد بین المللی که به موجب آن سند قبول شده است مطرح گردد دفتر دیوان باید صورت جلسات کتبی محاکمه را به اطلاع آن مؤسسه برساند.

ماده ۳۵

۱. دولت های امضاء کننده این اساسنامه حق رجوع به دیوان بین المللی دادگستری را دارند .

۲. شرایطی که به موجب آن سایر دولتها می توانند با رعایت مقررات خاص عهدنامه های جاری به دیوان مذکور رجوع کنند از طرف شورای امنیت معین خواهد شد بدون اینکه در هیچ مورد در آن شرایط برای طرفین دعوی یک عدم تساوی در مقابل دیوان تولید گردد.

۳. هر گاه دولتی که عضو ملل متحد نمی باشد طرف دعوی واقع گردد دیوان بین المللی دادگستری سهمیه ای را که باید آن دولت در مخارج دیوان متحمل گردد معین خواهد نمود. معذالک اگر آن دولت در مخارج دیوان شرکت داشته باشد دیگر اجرای این حکم موردی نخواهد داشت.

ماده ۳۶

۱. دیوان بین المللی دادگستری نسبت به کلیه اموری که اطراف دعوی به آن رجوع می کنند و همچنین نسبت به موارد خاصی که به موجب منشور ملل متحد یا به موجب عهد نامه و قراردادهای جاری پیش بینی شده است صلاحیت رسیدگی دارد.

۲. دولتهای امضاء کننده این اساسنامه می توانند در هر موقع اعلام دارند که قضاوت اجباری دیوان بین المللی دادگستری را نسبت به تمام اختلافاتی که جنبه قضایی داشته و مربوط به موضوعات ذیل باشد در مقابل هر دولت دیگری که این تعهد را متقبل گردد به خودی خود و بدون قرارداد خاصی قبول می نمایند.

الف- تفسیر یک عهدنامه.

ب- هر مسئله که موضوع حقوق بین المللی باشد.

ج- حقیقت هر امری که در صورت ثبوت نقض یک تعهد بین المللی محسوب می گردد.

د- نوع و میزان غرامتی که باید برای نقض یک تعهد بین المللی داده شود.

۳. اعلامیه های مذکور ممکن است بدون هیچ قید و یا به شرط معامله متقابله با چند دولت و یا با بعضی از آنها و یا برای مدت معینی بعمل آید.

۴. این اعلامیه ها به دبیر کل سازمان ملل متحد تسلیم می گردند و ایشان رونوشت آنرا به امضاء کنندگان این اساسنامه و همچنین به دفتر دیوان بین المللی دادگستری ارسال می دارد .

۵. اعلامیه هایی که بموجب ماده ۳۶ اساسنامه دیوان دائمی دادگستری بین المللی برای مدت معینی به عمل آمده و هنوز آن مدت منقضی نگشته است در روابط بین امضا کنندگان این اساسنامه در حکم آن خواهد بود که قضاوت اجباری بین المللی دادگستری برای بقیه مدت مذکور در آن اعلامیه ها و بر طبق مقررات آنها قبول شده است.

۶. در صورت اختلاف راجع به صلاحیت دیوان حکم دیوان قاطع است.

ماده ۳۷. هرگاه به موجب یک عهدنامه یا قراردادی که هنوز معتبر است ارجاع اختلاف به هیئت قضائی پیش بینی شده باشد که بایستی از طرف جامعه ملل یا دیوان دائمی دادگستری بین المللی تشکیل گردد نسبت به امضاء کنندگان این اساسنامه آن هیات قضات عبارت خواهد بود از دیوان بین المللی دادگستری .

۱. دیوان بین‌المللی دادگستری که مأموریت دارد اختلافاتی را که به او رجوع می‌شود بر طبق حقوق بین‌المللی حل و فصل نماید موازین زیر را اجرا خواهد کرد.

الف- عهدنامه‌های بین‌المللی را اعم از عمومی و خصوصی که به موجب آن قواعدی معین شده است که طرفین اختلاف آن قواعد را به رسمیت شناخته‌اند.

ب- عرف بین‌المللی به عنوان رویه‌ای کلی به صورت قانون پذیرفته شده است.

ج- اصول عمومی حقوقی که مقبول ملل متمدن است.

د- با رعایت حکم ماده ۵۹ تصمیمات قضائی و عقاید برجسته‌ترین مبلغین ملل مختلف بمنزله وسائل فرعی برای تعیین قواعد حقوقی.

۲. مقررات این ماده حقی را که دیوان دادگستری بین‌المللی دارد و بموجب آن می‌تواند در صورت تقاضای طرفین درباره آنها به نحوی تساوی بر طبق قانونی حکم دهد خللی وارد نمی‌آورد.

ماده ۳۹

۱. زبانهای رسمی دیوان بین المللی دادگستری فرانسه و انگلیسی است. هرگاه طرفین دعوی موافقت نمایند که تمام جریان کار به زبان فرانسه به عمل آید حکم نیز به زبان فرانسه امضاء خواهد شد. هرگاه طرفین دعوی توافق نمایند تمام جریان کار به زبان انگلیسی به عمل آید حکم نیز به زبان انگلیسی داده می شود.

۲. در صورت نبودن موافقتی برای تعیین زبانی که باید استعمال شود طرفین دعوی می توانند در تقریرات خود هر یک از این دو زبان را که ترجیح می دهند بکار برند و حکم دیوان نیز به فرانسه و انگلیسی داده خواهد شد. در این صورت خود دیوان معین می کند که کدام یک از این دو نص معتبر خواهد بود.

۳. دیوان به درخواست هر طرفی اجازه خواهد داد که آن طرف زبانی غیر از فرانسه یا انگلیسی بکار برد.

ماده ۴۰

۱. دعاوی به اقتضاء مورد یا به وسیله ابلاغ توافق طرفین دعوی و یا به وسیله دادخواستی که به دفتردار داده می شود به دیوان ارجاع می گردد در هر دو صورت باید موضوع اختلاف و اطراف دعوی معین گردند.

۲. دفتردار فوراً عرض حال را بهر ذینفعی ابلاغ می کند.

۳. ونیز نامبرده موضوع را بوسیله دبیر کل سازمان ملل متحد به اطلاع اعضاء ملل متحد و همچنین به اطلاع سایر دولتهایی که حق رجوع به دیوان را دارند می رساند.

ماده ۴۱

۱. دیوان بین المللی دادگستری اختیار دارد در صورتیکه تشخیص دهد که اوضاع و احوال ایجاب می کند اقداماتی را که باید برای حفظ حقوق طرفین باید موقتاً به عمل آید انجام دهد.

۲. تا صدور حکم قطعی، تعیین این اقدامات باید فوراً به طرفین اختلاف و به شورای امنیت ابلاغ گردد.

ماده ۴۲

۱. نمایندگی طرفین در دیوان بین المللی دادگستری به عهده کسانی است که از طرف آنها معین می شوند .

۲. طرفین می توانند در محضر دیوان از مشاورین حقوقی و یا وکلای دادگستری کمک بگیرند.

۳. نمایندگان و مشاورین و وکلای طرفین در محضر دیوان دارای مزایا و مصونیت هایی خواهند بود که برای انجام آزادانه وظایف آنها لازم می باشد.

ماده ۴۳

۱. آئین رسیدگی دو مرحله دارد یک کتبی و دیگری شفاهی .

۲. آئین کتبی عبارت است از ابلاغ لوایح متقابل و عند الاقتضاء جواب آنها به قاضی و بطرف و همچنین از ابلاغ اوراق و مدارک مربوط به دعوی .

۳. ابلاغ بوسیله دفتر دار و به ترتیب در مدتی که از طرف دیوان معین می شود به عمل می آید .

۴. رونوشت مصدق هر قسم اوراق که به یکی از طرفین داده می شود باید به طرف دیگر نیز ابلاغ شود .

۵. آئین شفاهی عبارت است از استماع اظهارات شهود و کارشناسان و نمایندگان و مشاورین حقوق و وکلای دعوی .

ماده ۴۴

۱. برای ابلاغ به هر کسی غیر از نمایندگان و مشاورین و وکلای طرفین دیوان بین المللی دادگستری باید مستقیماً به دولتی مراجعه کند که ابلاغ در خاک آن دولت تولید اثر خواهد کرد .

۲. همین ترتیب در در مواردی که بایستی مدارکی در محل جمع آوری شود نیز صدق می کند.

ماده ۴۵. رسیدگی تحت ریاست رئیس و در صورت غیبت او تحت ریاست نایب رئیس به عمل می آید . در صورتی که نه رئیس باشد و نه نایب رئیس ریاست به عهده قدیمی ترین قاضی از میان قضات حاضر خواهد بود .

ماده ۴۶. جلسه رسیدگی علنی است مگر اینکه خود دیوان تصمیم دیگری بگیرد یا اینکه طرفین درخواست نمایند که جلسه بدون حضور تماشاچی تشکیل شود.

۱. در هر جلسه صورت جلسه ای تهیه خواهد شد که به امضاء رئیس و دفتر دار می رسد .

۲. فقط این صورت جلسه اعتبار سند رسمی خواهد داشت .

ماده ۴۸. دیوان بین المللی دادگستری برای اداره کردن جریان دعوی و تعیین ترتیبات و مهلت هایی که باید هر یک از طرفین بر طبق آن آخرین تقاضای خود را از دیوان بنمایند قرار هایی صادر و هر اقدامی را که برای اقامه ادله مقتضی باشد به عمل می آورد.

ماده ۴۹. دیوان بین المللی دادگستری می تواند حتی قبل از شروع جلسه از نمایندگان طرفین بخواهد که تمام مدارک را تقدیم و کلیه توضیحات خودشان را بدهند . در صورت امتناع این نکته را دیوان منظور نظر خواهد داشت .

ماده ۵۰. هر موقع دیوان می تواند یک تحقیق ویا یک امر مشورتی را به هر شخص یا هیات یا دفتر یا کمیسیون و یا مؤسسه ای که خود دیوان انتخاب می کند ارجاع دهد.

ماده ۵۱. در جریان محاکمه کلیه سئوالات مقتضی از شهود و کارشناسان بر طبق ترتیباتی به عمل می آید که دیوان بین المللی دادگستری در آئین نامه مذکور در ماده ۳۰ مقرر خواهد داشت .

ماده ۵۲. پس از آنکه در تاریخ های مقرر اسناد و مدارک دریافت و اظهارات شهود استماع گردید دیوان می تواند هر شهادت و یا مدارک جدیدی را که یکی از طرفین بخواهد بدون رضایت طرف دیگر به او بدهد .

ماده ۵۳

۱. اگر یکی از طرفین در جلسه رسیدگی حاضر نشود یا از ابراز دلایل خودداری نماید طرف دیگر می تواند از دیوان تقاضا نماید که بر طبق درخواست های او حکم بدهد .

۲. قبل از اینکه دیوان این تقاضا را بپذیرد باید مطمئن گردد که نه فقط بر طبق ماده ۳۶ و ۳۷ صلاحیت رسیدگی دارد بلکه درخواست های مزبور هم از نقطه نظر حقوقی و هم از نقطه نظر عملی صحیح و با اساس می باشد .

ماده ۵۴

۱. وقتی که نمایندگان و مشاورین و وکلای طرفین تمام وسائلی را که مفید می دانند تحت نظر دیوان بکار بردند رئیس ختم محاکمه را اعلام می نماید .
۲. سپس هیات داوران برای مشورت به اتاق مشاوره می روند .
۳. مشاوره دیوان باید سری بعمل آمده و سری هم بماند .

ماده ۵۵

۱. احکام دیوان باکثرت قضات حاضر صادر می شود .
۲. در صورت تساوی آراء رأی رئیس و یا کسی که جانشین او می باشد قاطع خواهد بود .

ماده ۵۶

۱. حکم باید موجه باشد (مستدل و مستند باشد)

۲. اسامی قضاتی که در دادن حکم شرکت کرده اند باید در حکم قید گردد.

ماده ۵۷. هرگاه حکم کلاً یا جزئاً به اتفاق آراء قضات صادر نشده باشد هر قاضی حق خواهد داشت شرح عقیده شخصی خود را ضمیمه حکم کند.

ماده ۵۸. حکم به امضاء رئیس و دفتردار رسیده در جلسه علنی که نمایندگان طرف حسب المقرر به انجا دعوت شده باشند خوانده می شود .

ماده ۵۹. احکام دیوان فقط درباره طرفین اختلاف و در موردی که موضوع حکم بوده الزام آور است .

ماده ۶۰. احکام دیوان قطعی و غیرقابل استیناف است و در صورت اختلاف راجع به معنی و در حدود حکم، خود دیوان می تواند نظر به درخواست هر طرفی آنرا تفسیر نماید .

ماده ۶۱

۱. تجدید نظر از حکم را نمی توان از دیوان تقاضا نموده مگر در صورت کشف یک امری که در قضیه اثر قطعی داشته و قبل از صدور حکم خود دیوان و

طرفی که تقاضای تجدید نظر می نماید از وجود آن امر اطلاع نداشته اند و از ناحیه طرف مزبور هم تقصیری برای این عدم اطلاع نبوده است .

۲. آئین تجدید نظر بر طبق حکمی شروع می شود که از طرف دیوان صادر شده و به موجب آن صراحتاً وجود امر جدیدی را که دارای کیفیات لازم برای امکان تجدید نظر می باشد اشاره کرده و از این حیث در خواست تجدید نظر را قابل قبول اعلام می دارد.

۳. دیوان می تواند شروع آئین تجدید نظر را به اجرای قبلی حکم متوقف سازد .

۴. در خواست تجدید نظر باید حداکثر در ظرف ۶ ماه از تاریخ کشف امر جدید به عمل آید .

۵. پس از انقضای ده سال از تاریخ حکم هیچ درخواست تجدید نظر امکان پذیر نخواهد بود .

ماده ۶۲

۱. هر گاه دولتی تشخیص دهد که قضاوتی که به عمل آمد به یکی از علایق حقوقی آن مربوط می شود می تواند برای دخالت در قضیه به دیوان عرض حال بدهد .

۲. در مورد این تقاضا رأی دیوان قاطع است .

ماده ۶۳

۱. هرگاه امر مربوط به تفسیر قرار دادی باشد که در آن قرار داد دولتهای دیگر غیر از طرفین اختلاف شرکت داشته اند، دفتردار باید بدون درنگ مراتب را به اطلاع آن دولتها برساند .

۲. هر یک از این دولتها حق دارد که وارد محاکمه شود و در صورت اعمال این حق تفسیری که به موجب حکم دیوان به عمل می آید درباره او نیز الزام آور خواهد بود .

ماده ۶۴. هر یک از طرفین دعوی مخارج محاکمه مربوط به خود را متحمل خواهد شد مگر اینکه دیوان ترتیب دیگری مقرر دارد.

فصل چهارم - در آراء مشورتی

ماده ۶۵

۱. دیوان می تواند در مورد هر مسئله قضائی به تقاضای هر سازمان یا مؤسسه ای که منشور ملل متحد به او اجازه چنین تقاضا را می دهد و یا بر طبق مقررات آن منشور می تواند این اقدام را به عمل آورد رأی مشورتی بدهد .

۲. مسائلی که در مورد آن رأی مشورتی دیوان خواسته می شود باید ضمن عرض حال کتبی بیان و در عرض حال مزبور آن مسائل باید با عبارات صریح شرح داده شود هر قسم مدارکی که ممکن است موجب روشن کردن مسئله باشد به عرض حال ضمیمه گردد.

ماده ۶۶

۱. دفتر دار فوراً عرض حالی را که موجب آن درخواست رای مشورتی می شود به تمام دولتهائی که حق اقامه دعوی در دیوان دارند ابلاغ می نمایند .

۲. به علاوه دفتردار باید به موجب ابلاغ مخصوص و مستقیم به هر دولتی که حق اقامه دعوی در دیوان یا یک سازمان بین المللی که به تشخیص دیوان و یا در صورتیکه دیوان به تشخیص فرد توانایی دادن اطلاعات لازم را داشته باشد اطلاع دهد که دیوان حاضر است در مورد موعدی که رئیس معین و مشخص می نماید اظهاریه های کتبی دریافت یا بیانات شفاهی آنها را در جلسه علنی که برای این منظور تشکیل می یابد استماع کند.

۳. هرگاه یکی از این دولتها که ابلاغ مخصوص منظور در بند دوم این ماده نسبت به او به عمل نیامده است به دادن اظهاریه کتبی و یا به بیان توضیحات شفاهی اظهار میل کند در مورد این تقاضا رأی دیوان قاطع خواهد بود .

۴. به دولتها یا مؤسسه هائی که لوایح کتبی یا توضیحات شفاهی داده اند اجازه داده می شود که لوایح و توضیحات دولتها یا موسسات دیگر را به طریق و در مدتی که در هر مورد بخصوص از طرف دیوان و در صورت دایر نبودن آن از طرف رئیس معین می شود مورد بحث و اظهار نظر قرار دهند و برای این منظور دفتر دار در صورت اظهاریه های کتبی را به دولتها و مؤسساتی که خود آنها نیز لوایح تقدیم داشته اند ارسال می دارند .

ماده ۶۷. دیوان رأی مشورتی خود را در جلسه علنی اعلام می دارد مراتب قبلاً به دبیر کل و به نمایندگان اعضاء ملل متحد و دولتهای دیگر و به نمایندگان موسسات بین المللی که مستقیماً ذینفع می باشد اطلاع داده می شود .

ماده ۶۸. دیوان باید در حین اجرای وظایف مشورتی خود مقررات این اساسنامه را نیز که در مورد اختلافات مطروحه قابل اجرا می باشد تا سرحد امکان مراعات کند.

فصل پنجم - اصلاحات

ماده ۶۹. اصلاحات این اساسنامه به همان طریقی به عمل می آید که برای اصلاحات منشور ملل متحد مقرر است ولی مشروط و منوط به تصمیماتی خواهد بود که مجمع عمومی بنا به توصیه شورای امنیت برای شرکت دولتهایی اتخاذ می نماید این اساسنامه را امضاء کرده اند ولی عضو سازمان ملل متحد نیستند.

ماده ۷۰. دیوان می تواند اصلاحاتی را که به تشخیص او لازم است در این اساسنامه به عمل آید به وسیله ابلاغ کتبی به دبیر کل سازمان ملل متحد پیشنهاد نماید تا طبق مقررات ماده ۶۹ مورد رسیدگی واقع شود .

برای تهیه محصولات به فروشگاه اندیشکده مراجعه کنید

www.irthink.com

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۵۶۴۵۴۶۳

پست الکترونیکی: irtt.ir@gmail.com

www.irthink.com

